

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งเน้นการศึกษาปรากฏการณ์นั้นๆจากแง่มุมหรือแนวคิดทฤษฎีที่มีความหลากหลายมากกว่ายึดแนวคิดอันใดอันหนึ่งเป็นหลัก¹⁹ และเนื่องจากการศึกษาครั้งนี้มีประเด็นหลักอยู่ที่เรื่องสิทธิมนุษยชนในประเทศลาว โดยศึกษาจากกรณีเสรีภาพทางศาสนาของคริสตชนนิกายโปรเตสแตนต์ ดังนั้นแนวคิดที่จะนำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้จึงเป็นเรื่องของสิทธิมนุษยชน และเสรีภาพทางศาสนา โดยใช้กรอบแนวคิดที่หลากหลายไม่จำเพาะเจาะจงหรือยึดถือความคิดของใครคนใดหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นหลัก หากแต่ใช้เป็นกรอบกว้างๆเพื่อพิจารณาในภาพรวม โดยยึดถือสภาพความเป็นจริงของบริบทต่างๆของพื้นที่ศึกษาเป็นหลัก ดังนั้น โดยสรุปแล้วแนวคิดที่จะนำมาใช้เป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่

แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน

- ๑. กฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาติ
- ๒. สิทธิมนุษยชนในกระแสหลัก (สิทธิมนุษยชนสากล)
- ๓. สิทธิมนุษยชนในกระแสต่อต้านสากล

แนวคิดเรื่องเสรีภาพทางศาสนา

- เสรีภาพทางศาสนาในปรัชญาตะวันตก
- เสรีภาพทางศาสนาที่ได้รับการรับรองในประเทศตะวันตก
- ปฎิญาสากลว่าด้วยการกำจัดการไม่ผ่อนปรนและการแบ่งแยกทุกรูปแบบบนพื้นฐานทางศาสนาหรือความเชื่อ ค.ศ. 1981

¹⁹ สุภางค์ จันทวานิช, *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (กรุงเทพฯ, สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530) หน้า 13 และ 49.

2.1.1 แนวคิดสิทธิมนุษยชน

ในปัจจุบัน แม้ว่าหลายประเทศจะให้การยอมรับว่ามีสิทธิมนุษยชนที่แท้จริง และเป็นสากล โดยการให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และการเข้าเป็นภาคีของปฏิญญาอีกหลายฉบับอันเกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ แต่ในขณะเดียวกันก็เกิดความขัดแย้งขึ้นในหลายประเทศในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนนี้ เนื่องจากมุมมองที่แตกต่างของรัฐบาลของแต่ละประเทศ

ในด้านแนวคิดก็เช่นเดียวกัน แม้ว่านักวิชาการจำนวนมากจะยอมรับในเรื่อง สิทธิธรรมชาติ กฎหมายธรรมชาติ และธรรมชาติของมนุษย์จนได้กำหนดคุณค่าและความหมายของสิทธิมนุษยชนที่เป็นสากลขึ้นมา แต่ในขณะเดียวกันก็มีนักวิชาการอีกหลายกลุ่มที่มองในมุมมองที่แตกต่าง ดังนั้นในงานวิจัยชิ้นนี้จึงใช้กรอบแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน ในแง่มุมที่หลากหลายเพื่อพิจารณาสิทธิมนุษยชนในประเทศลาวซึ่งก็ยังไม่ชัดเจนว่ารัฐบาลลาวยึดถือแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนแบบใด ดังนั้นจึงต้องพิจารณาจากบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมของประเทศเป็นหลัก โดยไม่ยึดติดกับแนวคิดสิทธิมนุษยชนแบบใดแบบหนึ่ง

(ก) กฎหมายธรรมชาติและสิทธิธรรมชาติ

ในปัจจุบันถ้าหากติดตามข้อเขียนต่างๆเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศจะพบว่า งานเขียนส่วนใหญ่อธิบายว่า สิทธิมนุษยชนนั้นมาจาก “สิทธิธรรมชาติ” และสิทธิธรรมชาตินั้นก็มีที่มาจาก “กฎหมายธรรมชาติ”²⁰ ซึ่งมีความมุ่งหมายที่แท้จริงเพื่อจำกัดอำนาจของรัฐหรือผู้มีอำนาจปกครอง กล่าวคือนักคิดในทางการเมืองเห็นว่า มีความขัดแย้งกันอยู่ตลอดเวลา ระหว่าง “ผู้อยู่ใต้อำนาจปกครอง” ฝ่ายหนึ่ง กับ “ผู้มีอำนาจปกครอง” อีกฝ่ายหนึ่ง ผู้อยู่ใต้อำนาจปกครองดิ้นรนที่จะมีสิทธิเสรีภาพให้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันผู้มีอำนาจปกครองก็มีแนวโน้มที่จะใช้อำนาจอย่างเต็มที่เสมอ²¹

แนวคิดเรื่อง “กฎหมายธรรมชาติ” เป็นผลทางความคิดจากสำนักกฎหมายธรรมชาติ (School of Natural Law) ซึ่งเชื่อว่ากฎหมายนั้นเกิดจากธรรมชาติ มีอยู่แล้วในธรรมชาติ และเนื่องจากธรรมชาติมีความเป็นสากล กฎหมายธรรมชาติจึงสามารถใช้ได้ทั่วไปโดยไม่จำกัดเวลา

²⁰ นพนิติ สุวิยะ , สิทธิมนุษยชน (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน , 2537) หน้า 15.

²¹ วีระ โลจายะ , กฎหมายสิทธิมนุษยชน : Human Rights (กรุงเทพฯ : ฝ่ายตำราและอุปกรณ์การศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง , 2527) หน้า 1.

และสถานที่²² นักคิดสำคัญในยุคนี้เช่น เฮราลิตัส(Heralitus) เพลโต(Plato) และอริสโตเติล (Aristotle) ต่อมานักปรัชญาในสำนัก Stoics ได้นำแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติมาปรับใช้กับหลักปรัชญาในสำนักของตน นักคิดคนสำคัญของสำนักนี้คือ ซีเซรอน ได้เสนอแนวคิดในเรื่องกฎหมายธรรมชาติโดยสรุปว่า “มีกฎหมายธรรมชาติซึ่งเป็นหลักธรรมนุญของโลก คือ เหตุผลที่ถูกต้อง สอดคล้องกับธรรมชาติ กฎหมายธรรมชาตินี้เป็นอย่างเดียวกันสำหรับมนุษย์ทุกชาติทุกภาษาและทุกหนทุกแห่ง การปกครองของรัฐบาลและการกระทำของผู้ปกครองจะต้องอาศัยรากฐานของบทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้”²³

ต่อมาในช่วงยุคกลางแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติได้กลายเป็นแนวคิดที่แสดงออกมาในรูปแบบของความเชื่อทางศาสนา กล่าวคือ กฎหมายธรรมชาติเป็นกฎหมายที่สืบเนื่องมาจากเจตน์จำนงของพระเจ้าเป็นเจ้า กฎหมายที่พระเจ้าทรงบัญญัติขึ้นนี้มีฐานะเหนือกฎหมายที่รัฐบัญญัติขึ้น²⁴

เราอาจสรุปได้ว่าการก่อตั้งทฤษฎีกฎหมายธรรมชาตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงหลักแห่งธรรม ความยุติธรรมและความถูกต้องซึ่งฝังแน่นอยู่ในจิตใจของมนุษย์และใช้แนวทางในการปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ต่างๆ , การใช้สิทธิ , การปฏิบัติตามพันธกรณี และการรักษาไว้ซึ่งความเป็นระเบียบและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การละเลยไม่รักษาไว้ซึ่งความซื่อเรียบร้อยของกฎหมายตามธรรมชาติจึงเป็นการทำลายกฎหมายดังกล่าว²⁵

จากแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาตินี้เองทำให้เกิดแนวคิดเรื่อง “สิทธิธรรมชาติ” ซึ่งเป็นกำเนิดที่มาอันสำคัญยิ่งของสิทธิมนุษยชน ในปัจจุบัน

“สิทธิธรรมชาติ” มีกำเนิดโดยนักปราชญ์ชาวกรีกโบราณ ชื่อ โซเครตีส(Socrates) ต่อมาได้รับการพัฒนาและสานต่อโดยนักคิดคนอื่น ๆ ได้แก่ เพลโต(Plato) อริสโตเติล(Aristotle)

²² มานิตย์ จุมปา (บรรณาธิการ) , **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย** (กรุงเทพฯ : โครงการตำรา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542) หน้า 136.

²³ วีระ โฉบายะ , **กฎหมายสิทธิมนุษยชน** , หน้า 16 – 17.

²⁴ เพิ่งอ้าง , หน้า 17 – 18.

²⁵ Crisolito Pascal , **Introduction to Legal Philosophy** , อ้างใน , กุลพล พลวัน , **พัฒนาการแห่งสิทธิมนุษยชน** (กรุงเทพ , วิญญูชน , 2538) หน้า 27.

พวกสโตอิก(Syoic) นักคิดทางคริสต์ศาสนา โดยเฉพาะนักบุญ ไซมัส อควินัส(St.Thomas Aquinas) และจอห์น ล็อก(John Locke) เป็นต้น²⁶

เพลโต ได้กล่าวถึงสิทธิธรรมชาติในความหมายว่าเป็น “สิ่งซึ่งถูกต้องเป็นธรรมชาติ” (Something which by nature just) โดยให้ความหมาย “ความถูกต้องเป็นธรรมชาติ” ว่าหมายถึง การประพฤติปฏิบัติกิจของคนอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย

อริสโตเติล อธิบายว่า สิทธิธรรมชาตินั้นมีอยู่จริงและเป็นสิทธิที่สถิตย์อยู่ทุกแห่งหน ทั้งปรากฏอยู่โดยไม่ต้องมีโองการหรือประกาศใดๆ²⁷

นักปราชญ์กลุ่มสโตอิก เชื่อว่าสิทธิธรรมชาติ เป็นสิทธิที่ตกอยู่กับคนทุกคนและตลอดไป ไม่ใช่สิทธิสำหรับประชาชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เป็นสิทธิที่มนุษย์ทุกคนทุกสถานที่ต่าง ได้รับ ทั้งนี้โดยเหตุที่ว่าเขานั้นเป็นมนุษย์²⁸

จอห์น ล็อก ผู้ให้กำเนิดแนวคิดเรื่องสัญญาประชาคมที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวาง ได้ย้มาถึงเรื่องสิทธิธรรมชาติว่า มนุษย์อยู่ในสภาพธรรมชาติเป็นมนุษย์ที่สงบ มีจิตใจงดงาม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกันและมีเสรีภาพอย่างเต็มที่ และแม้มนุษย์ จะมอบสิทธิบางอย่างให้แก่รัฐ แต่ไม่ได้มอบสิทธิธรรมชาติพื้นฐานของคนให้แต่อย่างใด²⁹

ต่อมาแนวคิดเรื่องสิทธิธรรมชาติได้มีการขยายความจนกลายเป็นแนวความคิดในการจำกัด อำนาจของรัฐ เช่น สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองป้องกันให้พ้นจากการจับกุมคุมขังโดยอำเภอใจ สิทธิที่จะไม่ถูกล่วงละเมิดในเคหะสถาน สิทธิเสรีภาพในการสื่อสาร สิทธิเสรีภาพทางเศรษฐกิจ สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและสิทธิเสรีภาพในการนับถือศาสนา เป็นต้น แนวคิด ในการโต้แย้งคัดค้านการใช้อำนาจของรัฐในบางกรณี เช่น เสรีภาพในการพิมพ์ เสรีภาพในการร่วม ชุมชนและเสรีภาพในการก่อตั้งสมาคม เป็นต้น³⁰

²⁶ วิษณุ เครืองาม , ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป , อังใน , มานิตย์ จุฬา , 2542 (อ้าง แล้ว) , หน้า 136.

²⁷ เพิ่งอ้าง , หน้าเดียวกัน

²⁸ กุลพล พลวัน , 2538 , (อ้างแล้ว) , หน้า 28.

²⁹ บวรศักดิ์ อุวรรณโณ , กฎหมายมหาชน วิวัฒนาการทางปรัชญาและลักษณะของกฎหมายของ มหาชนต่าง ๆ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม , 2536) หน้า 46-47.

³⁰ วีระ โฉจายะ , กฎหมายสิทธิมนุษยชน , หน้า 2-3.

สรุปได้ว่า สิทธิธรรมชาติเป็นสิทธิที่นักคิดหรือนักทฤษฎีทางสิทธิธรรมชาติเชื่อว่า เป็นสิทธิที่มีอยู่ตามธรรมชาติ กล่าวคือเกิดขึ้นมาเอง ไม่มีผู้ใดสร้างขึ้น เป็นสิทธิที่สถิตอยู่ทั่วไป ทุกหนทุกแห่ง มีความเป็นสากล ใช้ได้กับมวลมนุษยชาติ มีอยู่เป็นนิรันดร์ และเป็นสิทธิที่ถูกต้องเป็นธรรมหรือควบคุมความประพฤติของมนุษย์ให้เป็นระเบียบเรียบร้อย³¹

ทฤษฎีสิทธิตามธรรมชาติได้รับความนิยมนับและถูกนำมาสนับสนุนความเห็นของผู้อ้าง นับตั้งแต่สมัยฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม(Renaissance) เช่น ในการปฏิวัติเพื่อล้มล้างอำนาจที่ไม่ชอบธรรมของผู้ปกครอง ไม่ว่าจะในสหรัฐอเมริกาเมื่อ ค.ศ. 1776 หรือในฝรั่งเศสเมื่อ ค.ศ. 1789 ก็ได้นำเรื่องสิทธิตามธรรมชาติมากล่าวอ้าง

นอกจากนี้แนวคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาติยังเป็นพื้นฐานของสิทธิมนุษยชนอันเป็นที่ยอมรับกันของนานาประเทศในปัจจุบัน อันจะเห็นได้จาก ข้อความในเอกสารต่างๆเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน หรือรัฐธรรมนูญของประเทศต่างๆ ที่มักจะระบุถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชนอันมีพื้นฐานมาจากแนวคิดเรื่องสิทธิตามธรรมชาตินี้เอง

(ข) สิทธิมนุษยชนในกระแสหลัก (สิทธิมนุษยชนสากล)

จากแนวคิดเรื่องกฎหมายธรรมชาติ และสิทธิธรรมชาติที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ได้เป็นที่มาของแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนอันเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ และถูกนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติ โดยการกำหนดเป็นหลักการในรูปของ ปฏิญญา ข้อตกลง สนธิสัญญา และกฎหมายต่างๆทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ

ตัวอย่างเอกสารที่สำคัญทางประวัติศาสตร์เกี่ยวกับการรับรองสิทธิมนุษยชนภายในประเทศ อันมีที่มาจากกฎหมายและสิทธิธรรมชาติ เช่น มหากฎบัตรแมกนาคาร์ตา (Magna Carta หรือ GREAT CHARTER) อันเป็นเอกสารรับรองสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของชาวอังกฤษ ซึ่งประกาศเมื่อปี ค.ศ. 1215 , คำประกาศเอกราชของอเมริกา(Declaration of Independence) ในปี ค.ศ. 1776 และ ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิของมนุษย์และพลเมืองของฝรั่งเศส (Declaration des droits de l' Homme et du Citoyen) ปี ค.ศ. 1789³² เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีข้อตกลงระหว่างประเทศอีกหลายฉบับที่ให้การรับรองสิทธิของมวลมนุษยชาติ ซึ่งหลายๆประเทศให้การยอมรับและยึดถือเป็นหลักการสากลที่ทุกประเทศควรยึดถือ

³¹ มานิตย์ จุมปา , 2542 , (อ้างแล้ว) , หน้า 137.

³² ดูรายละเอียดใน , กุลพล พลวัน , 2538 , (อ้างแล้ว) , หน้า 30-35.

เป็นแนวปฏิบัติ อันเป็นที่มาของอนุสัญญา ปฏิญญา หรือข้อตกลงอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชน อีกหลายฉบับ เช่น

กฎบัตรสหประชาชาติ (1945)

ที่ประชุมใหญ่สหประชาชาติที่ซานฟรานซิสโก ได้ลงมติรับรองกฎบัตรสหประชาชาติเมื่อวันที่ 15 เมษายน ค.ศ. 1945 โดยถ้อยคำในกฎบัตรสหประชาชาติได้แสดงถึงความพยายามของผู้ร่างที่จะให้การรับรองและคุ้มครองสิทธิของมวลมนุษยชนอยู่หลายแห่ง เช่น ในวรรคสองของคำปรารภอันกล่าวถึงเจตน์จำนงของการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ ที่ว่า

“...ที่จะยืนยันความเชื่อมั่นในสิทธิมนุษยชน อันเป็นหลักมูลในเกียรติศักดิ์และคุณค่าของมนุษยบุคคล ในสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี และของประชาชาติใหญ่น้อย...”

มาตรา 1 ข้อ 3 กล่าวถึงความมุ่งหมายของสหประชาชาติที่ ว่า “เพื่อทำการร่วมมือระหว่างประเทศในอันที่จะแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศในทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และมนุษยธรรม และส่งเสริมสนับสนุนการเคารพสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพอันเป็นหลักมูลสำหรับทุกคนโดยปราศจากความแตกต่างในทางเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา”

และในมาตรา 55 ว่า “...สหประชาชาติจะส่งเสริม...การเคารพโดยสากล การปฏิบัติตามสิทธิมนุษยชนและอิสรภาพอันเป็นมูลฐานสำหรับทุกคนโดยไม่เลือกปฏิบัติในเรื่องเชื้อชาติ เพศ ภาษา หรือศาสนา”³³

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน(1948)

ระยะเวลา 3 ปีหลังก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ ประเทศสมาชิกต่างๆ ได้ร่วมกันร่างปฏิญญาเพื่อรับรองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการ จนกระทั่งที่ประชุมได้มีมติรับเอาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 โดยมีสมาชิกลงคะแนนสนับสนุน 48 ประเทศและไม่มีประเทศใดคัดค้าน แต่มีสมาชิกงดออกเสียง 8 ประเทศ โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้เป็น “มาตรฐานร่วมกันเพื่อความสำเร็จสำหรับประชาชนและประชาชาติทั้งมวล ด้วยจุดประสงค์ที่จะให้ปัจเจกบุคคลทุกผู้ทุกนามและองค์กรของสังคมทุกหน่วย โดยระลึกถึงเสมอๆถึงปฏิญญานี้ พยายามสั่งสอนและให้การศึกษาเพื่อส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการที่เจริญก้าวหน้าไปข้างหน้า ทั้งในและระหว่าง

³³ ดูรายละเอียดใน สำนักแถลงข่าวสหประชาชาติประจำประเทศไทย , กฎบัตรสหประชาชาติ (กรุงเทพฯ : สำนักแถลงข่าวสหประชาชาติประจำประเทศไทย , 2528)

ประเทศ เพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการถือปฏิบัติต่อสิทธิเหล่านั้นอย่างสากลและได้ผล ทั้งในหมู่ประชาชนของรัฐสมาชิกเอง และในหมู่ประชาชนแห่งดินแดนที่อยู่ใต้อาณาของรัฐสมาชิกดังกล่าว”

ตัวปฏิญญาประกอบด้วยคำปรารภ และเนื้อความอีก 30 ข้อ กล่าวถึง สิทธิมนุษยชนและ เสรีภาพขั้นมูลฐานสำหรับชายและหญิงทุกคนแห่งในโลกโดยไม่มี การเลือกปฏิบัติ³⁴ เช่น

ข้อ 1 กล่าวถึงสิทธิเสรีภาพตามธรรมชาติของมนุษย์ว่า “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระเสรีและเท่าเทียมกันทั้งศักดิ์ศรีและสิทธิทุกคน ได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันท์พี่น้อง”

นอกจากนี้ในบทบัญญัติตั้งแต่ข้อ 3 ถึงข้อ 29 ได้กล่าวถึง สิทธิเสรีภาพทั่วไปของประชาชน ที่รัฐต้องให้การรับรองและคุ้มครอง โดยกฎหมาย เช่น สิทธิในการดำรงชีวิต สิทธิตามกฎหมาย สิทธิที่จะไม่ถูกจับกุมคุมขังโดยพลการ เสรีภาพในการติดต่อสื่อสาร สิทธิในการสมรส เสรีภาพทาง ศาสนาหรือความเชื่อ และเสรีภาพในการประชุมและการตั้งสมาคม³⁵ เป็นต้น

นอกจากปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว องค์การสหประชาชาติยังได้จัดทำเอกสาร อีกหลายฉบับ อันเกี่ยวข้องกับ การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ทั้งในรูปของปฏิญญา กติกา สัญญา หรืออนุสัญญาฯ เช่น กติกาว่าด้วยสิทธิทางแพ่งและทางการเมือง(1976) กติกาว่าด้วยสิทธิทาง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม(1976) และ ปฏิญญาว่าด้วยการกำจัด การไม่ผ่อนปรนและการเลือก ปฏิบัติทุกรูปแบบบนพื้นฐานทางศาสนาหรือความเชื่อ(1981) เป็นต้น โดยเอกสารเหล่านี้ล้วนให้ การรับรองสิทธิมนุษยชนที่ถือว่าเป็น “สิทธิตามธรรมชาติ” ที่มนุษย์ทุกคนพึงมี

อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้คัดค้านแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนที่เป็นสากล โดยเฉพาะการกำหนด ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและอนุสัญญาต่างๆ แล้วนำมาใช้เป็นเกณฑ์มาตรฐานสำหรับ ทุกประเทศ โดยนักสิทธิมนุษยชนกลุ่มนี้มักจะอาศัยข้อถกเถียงหลักสองประการ คือ

ประการแรก การสถาปนาสิทธิมนุษยชนสากลที่ปรากฏอยู่ในรูปปฏิญญานี้เกิดขึ้นในบริบท ระดับระหว่างประเทศที่ริเริ่ม โดยประธานาธิบดี Franklin D. Roosevelt แห่งสหรัฐ แม้ว่าในระหว่าง การเตรียมเอกสารในตอนต้นจะมีตัวแทนของกลุ่มวัฒนธรรมที่หลากหลาย คือ อเมริกัน อาหรับ

³⁴ นพนิติ สุริยะ , 2537 , อ้างแล้ว , หน้า 58 –59.

³⁵ ดูรายละเอียดใน , United Nation High Committee on Human Rights , Universal Declaration of Human Rights , www.unhchr.ch/udhr.htm [14/08/00]

อังกฤษ แคนาดา จีน ฝรั่งเศส เยอรมันที่ไม่ใช่ นาซี อิตาลี อินเดีย ลาตินอเมริกา โปแลนด์ รัสเซีย และสเปนเข้าร่วม แต่ก็อาจกล่าวได้ว่าโครงสร้างอำนาจที่รองรับกระบวนการทั้งหมด หรือบริบทของแนวคิดสิทธิมนุษยชนสากล เป็น โครงสร้างอำนาจของฝรั่งเป็นหลัก

ประการที่สอง เกณฑ์สิทธิมนุษยชนสากลนี้ มิได้นำมาใช้อย่างเสมอภาคกันทั่วโลก และมีผู้คนอีก 5 ใน 6 ของประชากรในโลกที่ได้รับเคราะห์กรรมเพราะสิทธิมนุษยชนสากล ที่ฝ่ายตะวันตกครอบงำ เช่นนี้³⁶

ดังนั้นเพื่อให้การวิเคราะห์สิทธิมนุษยชนในประเทศลาว ในการวิจัยครั้งนี้มีมุมมองที่กว้างขวาง เพื่อจะได้วิพากษ์ตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพอย่างสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ยกเอาแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชนในกระแสอื่นๆ ที่ไม่ใช่กระแสหลักตามที่กล่าวไปข้างต้น³⁷ มาเป็นส่วนหนึ่งของกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้ด้วย

(ค) สิทธิมนุษยชนในกระแสต่อต้าน

ก่อนที่แนวคิดสิทธิมนุษยชนจะก่อตัวจนกลายเป็นสิทธิมนุษยชนอันเป็นที่ยอมรับกันอย่างเป็นสากลดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ก็เป็นที่วิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางทั้งจากนักวิชาการตะวันตกด้วยกันเองและนักวิชาการตะวันออก โดยกระแสต่อต้านหลักๆ ได้แก่ นักคิดกลุ่มปฏิฐานนิยม (Positivist) มาร์กซิสต์ (Marxist) กลุ่มชุมชนนิยม (Communitarianist) และแนวคิดของนักวิชาการและนักการเมืองตะวันออกเรื่องวิถีเอเชีย (Asian Ways) เป็นต้น

แนวคิดแบบปฏิฐานนิยม (Positivist) นักคิดกลุ่มนี้มีความคิดเห็นขัดแย้งกับกลุ่มสิทธิมนุษยชนตั้งแต่เรื่องการมองธรรมชาติของมนุษย์ โดยนักคิดกลุ่มนี้มองธรรมชาติของมนุษย์ด้วยทัศนะที่เรียกว่า “แนวคิดพลาสติก” คือ แบบที่มองว่ามนุษย์สามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอตามสภาพแวดล้อมหรือแรงกระตุ้นจากนอกตัว ไม่มีแก่นแท้หรือธรรมชาติเฉพาะของตัวเอง พวกเขาเพียงแต่มีคุณสมบัติบางอย่างทางกายวิภาคและสรีระร่วมกันอยู่ ดังนั้นเขาจึงยึดหยุ่นเปลี่ยนแปลงได้เหมือนพลาสติก

³⁶ ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, สิทธิมนุษยชน “สากล” กับปัญหาความจริงแท้, ใน จรัญ โฆษณานนท์ (บรรณาธิการ), วิถีสังคมไทย สรรสาระนิพนธ์ทางวิชาการเนื่องในวาระหนึ่งศตวรรษ ธีรติ พนมสงค์ (กรุงเทพฯ : เรือนแก้วการพิมพ์, 2543) หน้า 504 - 505.

³⁷ ในที่นี้ผู้วิจัยขอเรียกขานว่า “สิทธิมนุษยชนในกระแสต่อต้าน”

นอกจากนั้น นักคิดกลุ่มนี้ยังมักจะมุ่งพิจารณาข้อมูลเชิงประจักษ์ และลดทอนปัญหาด้านคุณค่า และด้วยวิธีคิดทั้งสองแบบนี้เอง ทำให้นักคิดกลุ่มนี้มองสิทธิมนุษยชนโดยการใช้ความสำคัญอย่างสูงต่อสถานะเงื่อนไขทางสังคม เช่น ปึงจัยทางประวัติศาสตร์ บทบาทของกฎหมายในสังคม ความมั่นคงของรัฐ ฯลฯ มักมองข้ามความสำคัญของปัจเจกมนุษย์เอง ทำให้มนุษย์กลายเป็นพลาสติกหรือน้ำในกระแสดวงเวียนใจ³⁸ คือ ไม่เชื่อว่ามนุษย์มีลักษณะธรรมชาติร่วมกัน แต่มองว่ามนุษย์จะปรับตัวเองไปตามสภาพแวดล้อมที่พวกเขาอาศัยอยู่มากกว่า

นักคิดคนสำคัญของกลุ่มนี้ได้แก่ เบนแธม (Jeremy Bentham) ซึ่งเป็นนักปรัชญากฎหมายและนักการเมืองคนสำคัญของอังกฤษในศตวรรษที่ 18 ได้วิพากษ์วิจารณ์แนวคิดสิทธิธรรมชาติอย่างรุนแรงนับแต่ประเด็นว่าเป็นเรื่องไร้สาระแบบเล่นสำนวนโง่งมงาย เป็นสิ่งที่ขัดแย้งกันในตัวเอง สิทธิที่แท้จริงมีแต่สิทธิตามกฎหมายเท่านั้น สิทธิธรรมชาติเป็นเพียงสิทธิในจินตนาการ (Imagination Rights) นอกจากนี้ เบนแธมยังเตือนถึงปัญหาอนาธิปไตยหรือสภาพจลาจลที่ไร้ข้อแปะซึ่งอาจเกิดขึ้น ได้ถ้ายึดมั่นในเรื่องสิทธิธรรมชาติอย่างจริงจัง ตรงกันข้ามเขาเสนอให้ใช้บรรทัดฐานจริยธรรมแบบอรรถประโยชน์นิยม (Utilitarianism) : การคำนึงถึงความสุข - สวัสดิสุขที่ปรากฏผลลัพธ์ในตัวปัจเจกบุคคล - สังคมเข้าแทนที่เรื่องสิทธิธรรมชาติ³⁹

ความคิดของเบนแธมได้รับการสนับสนุนจากนักกฎหมายคนอื่นๆ ที่คัดค้านเรื่องสิทธิธรรมชาติ เช่น เบอร์ก (Edmund Burke) เป็นต้น แต่ เบอร์ก มีความเห็นแตกต่างจากเบนแธมอยู่บ้าง กล่าวคือเบนแธมเห็นว่าการที่รัฐต่างๆ ประกาศรับรองสิทธิของพลเมืองนั้นเป็นการเล่น ไหวหารเท่านั้นและไม่มีผลอะไรเลย ส่วนเบอร์กนั้นเห็นว่า การพูดถึงสิทธิต่างๆ ของมนุษย์เท่ากับการยู่ยงให้เกิดการปฏิบัติ เพราะมันจะชักนำให้คนเราคิดว่าตนมีสิทธิที่จะได้รับสิทธิต่างๆ ซึ่งความจริงแล้วไม่อาจจะมีได้เลย⁴⁰

แนวคิดแบบมาร์กซิสต์ (Marxist) และ ชุมชนนิยม (Communitarian) นักคิดคนสำคัญอันถือได้ว่าเป็นผู้ริเริ่มแนวคิดนี้ คือ คาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) ซึ่งได้วิจารณ์สิทธิธรรมชาติว่า เป็นความคิดแบบนามธรรมที่ขาดความสัมพันธ์กับสภาพการดำรงอยู่ที่แท้จริงในโครงสร้างทางสังคม ทำให้สิทธิมนุษยชนของเสรีนิยมเป็นเพียงภาพลวงตา ซึ่งยากจะเป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ

³⁸ เฉลิมเกียรติ วัฒนา, *ปรัชญาสิทธิมนุษยชนและพันธกรณีในสังคมไทย* (กรุงเทพฯ : กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, 2530) หน้า 47 - 48.

³⁹ จรัญ โฆษณานันท์, 2538, (อ้างแล้ว), หน้า 67.

⁴⁰ กุลพล พลวัน, 2538, (อ้างแล้ว), หน้า 28.

เพราะภายในสังคมที่มีชนชั้น ระบบทุนนิยมได้เอื้ออำนาจต่อการกดขี่เอารัดเอาเปรียบกัน ทำให้ชีวิตมนุษย์ต่ำลง ค่อยค่า และแปลกแยก⁴¹

มาร์คซ ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดเกี่ยวกับสิทธิที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงและเป็นนิรันดร์ หรือแนวคิดสิทธิมนุษยชนที่มีมาก่อนสังคม (Pre-Social Human Rights) มีการวิพากษ์ว่าเป็นแนวคิดสิทธิของฝ่ายกฎหมายที่คับแคบเน้นแต่ปัจเจกชนนิยม โดยยืนยันว่าสาระ(Essence) ของมนุษย์เป็นองค์รวมของความสัมพันธ์ทางสังคม, อนาคตของมนุษย์มีที่กำเนิดมาจากสังคม(The Social Genesis of the Self) สิทธิต้องพิจารณากันในบริบททางสังคมที่เฉพาะหนึ่งๆ สิทธิจึงไม่สามารถอยู่หรือมีได้สูงกว่าโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม และการพัฒนาทางวัฒนธรรมที่ถูกกำหนดเงื่อนไขจากโครงสร้างดังกล่าว⁴² เช่นเดียวกับข้อโต้แย้งของฝ่ายชุมชนนิยมที่เห็นว่าการยืนยันสิทธิมนุษยชนของปัจเจกชนตั้งอยู่บนแนวคิดที่ผิดพลาดเรื่องตัวตนแห่งศีลธรรมที่เป็นอิสระ (Autonomous Moral Agent) ที่หลุดลอยจากการให้ความชอบธรรมทางศีลธรรมของสถาบันชุมชน โดยถือว่าสิ่งที่เป็นคุณประโยชน์ร่วม (Common Good) ต่างหากที่มีลำดับความสำคัญเหนือสิทธิธรรมชาติ⁴³

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า มาร์คซ จะไม่เห็นด้วยในข้อที่ว่า สิทธิเสรีภาพเป็นสิทธิธรรมชาติ แต่ก็ยอมรับความจริงในข้อที่ว่าสิทธิเสรีภาพนั้นเป็นสิ่งที่ไม่มีค่าที่คำนวณราคาไม่ได้ ซึ่งผู้ที่นิยมลัทธิมาร์คซิสต์เชื่อว่า สิทธิมนุษยชนเป็นเพียงภาพมายาในสังคมแบบทุนนิยมจะกลายเป็นความจริงขึ้นมาได้เมื่อสังคมมนุษย์เปลี่ยนเป็นสังคมที่ไม่มีชนชั้น⁴⁴

สิทธิมนุษยชนตามกระแสวิถีเอเชีย บางประเทศในเอเชียยังไม่ถือว่าเรื่องสิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องสลักสำคัญอะไรมากนัก ที่สำคัญที่สุดคือต้องทำให้ประชาชนในประเทศท้องถิ่น มีปัจจัย 4 ก่อนแล้วค่อยพูดถึงเรื่องสิทธิมนุษยชนที่หลัง ไม่เหมือนประเทศตะวันตกที่ประชาชนมีความเป็นอยู่ดีได้รับการตอบสนองทางร่างกายอย่างเพียงพอแล้ว จึงสามารถให้ความสนใจกับเรื่องที่เป็นนามธรรมอย่างสิทธิมนุษยชนได้อย่างในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่นประเทศจีนซึ่งถือว่าตนเองเป็นประเทศ

⁴¹ Karl Marx , Economic and Philosophical Manuscripts ; The German Ideology ; A Contribution to the Critique of Political Economy , อ้างใน , เฉลิมเกียรติ วัฒนา , 2530 , หน้า 19.

⁴² จรัญ โฆษณานันท์ , 2538 , (อ้างแล้ว) , หน้า 68.

⁴³ Christian Synowich , The Concept of Socialist law , อ้างใน จรัญ โฆษณานันท์ , หน้า 69.

⁴⁴ วีระ โฉจายะ , 2527 , (อ้างแล้ว) , หน้า 47.

ใหญ่ต้องปกครองคนเป็นพันล้านกว่าคนดังนั้นเรื่องที่ต้องมาก่อนคือเรื่องของปากท้อง เรื่องของปัจจัย 4 ส่วนเรื่องของสิทธิมนุษยชนนั้นเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่รัฐบาลจีนยังไม่ให้ความสนใจ⁴⁵

“วิถีเอเชีย”ในความหมายหลายๆเป็นวาทกรรมทางวัฒนธรรมการเมืองที่น่าจะหมายถึงการยืนยันแบบวิถีการดำรงชีวิตทั้งทางวัฒนธรรมและสังคมของชาวเอเชียที่มีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองอันแตกต่างไปจากตะวันตก การวิจารณ์หลักการการปรับใช้อุดมการณ์สิทธิมนุษยชนด้วยตรรกะแบบวิถีเอเชีย โดยมีข้ออ้างข้อได้แย้งแนวคิดตะวันตก เช่น การผูกขาดการนิยามความหมายโดยไม่เปิดโอกาสให้ประเทศในเอเชียเข้าไปมีส่วนร่วม เป็นการมองที่คับแคบโดยมองตัวเองเป็นศูนย์กลาง เน้นความสำคัญของสิทธิพลเมือง และการเมืองมากเกินไป เป็นต้น⁴⁶

อย่างไรก็ตาม แนวคิดวิถีเอเชียก็ยังคงเป็นเพียงกรอบคิดกว้างๆ ซึ่งในรายละเอียดนั้นยังมีสามารถหาจุดร่วมที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ แต่ละประเทศต่างนิยามความหมายของสิทธิมนุษยชนได้ตามแต่บริบทของประเทศนั้นๆ เช่น ประเทศไทยก็อาจมีวิถีไทย ประเทศลาวก็อาจมีวิถีลาว หรือประเทศมาเลเซียก็มีวิถีมาเลย์ ซึ่งแตกต่างกันไป แม้กระนั้นก็มีอาจมองข้ามความสำคัญของวิถีเอเชียได้ เพราะในปัจจุบันรัฐบาลของประเทศต่างๆในเอเชียมักจะหยิบยกเอาเรื่องวิถีเอเชียมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความชอบธรรมให้กับการกระทำของรัฐบาลหลายๆอย่างซึ่งในประเทศตะวันตกนั้นถือว่าเป็นเรื่องที่ผิดหลักสิทธิมนุษยชน

2.1.2 แนวคิดเสรีภาพทางศาสนา

คำว่า “เสรีภาพ” ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายไว้ว่า คือ การที่สามารถจะทำหรือคิดอะไรก็ได้ โดยไม่มีข้อผูกมัดหรืออะไรเหนี่ยวรั้ง ตามความคิดในทางกฎหมาย “เสรีภาพ” คือ ประโยชน์ซึ่งบุคคลได้มาโดยปราศจากหน้าที่ในทางกฎหมายใดๆต่อตนเองกล่าวคือเป็นสิ่งที่บุคคลสามารถกระทำได้โดยจะไม่ถูกป้องกันขัดขวางโดยกฎหมาย เป็นประโยชน์ที่บุคคลจะกระทำได้ตามใจชอบ

เราอาจอธิบายคำว่า “เสรีภาพ” ได้ง่ายๆว่า เสรีภาพ คือ การที่บุคคลสามารถจะคิดหรือทำอะไรก็ได้โดยอิสระ จะเลือกกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ บุคคลอื่นไม่มีอำนาจมารบกวนหรือขัดขวาง

⁴⁵ “วิถีแห่งเอเชีย”, *จุดสารเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 3 (กรกฎาคม - กันยายน, 2540)

⁴⁶ จรัญ โฆษณานันท์, 2538, (อ้างแล้ว), หน้า 73-74

แม้รัฐเองก็มีหน้าที่ต้องละเว้นไม่ล่วงละเมิดเสรีภาพของประชาชน เพราะโดยพื้นฐานแล้วถือว่าเป็นเรื่องที่ต้องปลดปล่อย(Liberate) ให้เป็นอิสระ(Freedom) ของปัจเจก⁴⁷

ในร่างนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของประเทศไทย ได้ให้ความหมายของคำว่า "สิทธิมนุษยชนด้านศาสนา" ว่าหมายถึง การที่บุคคลมีสิทธิและเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนาได้โดยเสรี รวมทั้ง การไม่เลือกปฏิบัติโดยอาศัยความแตกต่างในเรื่องศาสนา⁴⁸

ในขณะที่ประเทศสังคมนิยมเองก็มีกรนิยามความหมายของคำว่าเสรีภาพเช่นกัน ซึ่งแตกต่างไปจากความหมายทั่วไปของประเทศเสรีนิยม กล่าวคือ แนวคิดเบื้องต้นของสังคมนิยมให้ความหมายของเสรีภาพไว้เพียงแค่ว่าขอบเขตแห่งความสัมพันธ์ระหว่างเอกชนกับสังคม ซึ่งได้รับการชี้นำจากรัฐ สังคมนิยมเห็นว่าหากปล่อยให้มีการใช้ชีวิต อย่างอิสระแล้ว บุคคลบางกลุ่มก็จะขาดเสรีภาพ เพราะมีความด้อยกว่าในเรื่องของร่างกายหรือสติปัญญา ฉะนั้นทางออกที่ดีที่สุดคือ ให้รัฐเข้าไปมีบทบาทในการวางมาตรการต่างๆ เพื่อบังคับให้สังคมมีความเสมอภาคในการใช้เสรีภาพ⁴⁹

ในปัจจุบัน หลายๆ ประเทศได้ให้การรับรองเสรีภาพทางศาสนาของประชาชนในประเทศด้วยวิธีการที่แตกต่างกันไป เช่น การเข้าเป็นภาคีสมาชิกของข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยเสรีภาพทางศาสนา หรือ การตราเอกสารเพื่อรับรองเสรีภาพทางศาสนาของประชาชนในประเทศด้วยตนเอง

ตัวอย่างแนวความคิดเรื่องเสรีภาพทางศาสนาที่ได้รับการรับรองอย่างเป็นลายลักษณ์อักษรในประเทศตะวันตก เช่นใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ปฏิญญาว่าด้วยเสรีภาพทางศาสนา ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights, 1948) :

มาตรา 18 "ทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธินี้รวมถึงเสรีภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อ และเสรีภาพในการที่จะประกาศศาสนาหรือความเชื่อ

⁴⁷ มานิตย์ จุมปา (บรรณาธิการ) , ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกฎหมาย (กรุงเทพฯ : โครงการตำรา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542) หน้า 139.

⁴⁸ คณะอนุกรรมการประชาพิจารณ์ , ร่างนโยบายและแผนปฏิบัติการแม่บทด้านสิทธิมนุษยชน , (กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการประชาพิจารณ์, 2543) หน้า 3.11-1.

⁴⁹ จักรกฤษณ์ กาญจนศุภณีย์ , การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลโดยกฎหมาย (กรุงเทพฯ : ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2542) หน้า 35.

ของคนโดยการสอน การปฏิบัติ การสักการะบูชาและการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือประชาคมร่วมกับผู้อื่น และเป็นการสาธารณะหรือส่วนบุคคล”⁵⁰

อนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The European Convention on Human Rights , 1950) :

มาตรา 9 ข้อ1. ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธินี้รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนาหรือความเชื่อ และอิสรภาพในการที่จะประกาศศาสนาหรือความเชื่อถือของคนโดยการสอน การปฏิบัติ การสักการะบูชาและการประกอบพิธีกรรม ไม่ว่าจะโดยลำพังตนเองหรือประชาคมร่วมกับผู้อื่น และเป็นการสาธารณะหรือส่วนบุคคล

2. เสรีภาพในการประกาศศาสนาหรือความเชื่อต้องอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของกฎหมาย และต้องคำนึงถึงความปลอดภัยสาธารณะในสังคมประชาธิปไตย เพื่อปกป้องระเบียบสาธารณ สุขภาพหรือจริยธรรมและปกป้องสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น⁵¹

ปฏิญญาว่าด้วยเสรีภาพทางศาสนา (Declaration on Religious Freedom , 1965) :

สำนักวาติกัน ประกาศว่ามนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะมีเสรีภาพทางศาสนา เสรีภาพนี้หมายความว่า ทุกคนต้องปลอดจากการขู่เข็ญทั้งในส่วนตัวหรือชุมชน โดยไม่มีใครสามารถบีบบังคับให้กระทำการใดอันตรงข้ามกับความเชื่อส่วนบุคคลนี้...

สำนักวาติกันยังประกาศอีกว่า เสรีภาพทางศาสนาที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งทราบได้จากพระวาระของพระเจ้าและด้วยเหตุผลในตัวของมันเอง สิทธิของบุคคลในเสรีภาพทางศาสนาต้องได้รับการรับรองในรัฐธรรมนูญ และจะได้กลายเป็นพื้นฐานของกฎหมายระดับรองลงไป⁵²

แถลงการณ์ทำเนียบขาวว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาพิเศษด้านเสรีภาพทางศาสนาสากล (White House Statement on Establishment of Special Advisory Committee on Religious Freedom Abroad , 1996) :

...คณะบริหารได้ริเริ่มโครงการนี้เพราะข้อผูกมัดที่จะช่วยประชาชนในทุกความเชื่อ ให้ได้รับเสรีภาพจากการกดขี่ ซึ่งรัฐได้รับทราบจากชายหญิงผู้แสวงหาความปลอดภัยจากการถูกกดขี่

⁵⁰ United Nation High Committee on Human Rights , www.unhchr.ch/udhr.htm , [16/07/00]

⁵¹ Religious Freedom Organization , www.religious-freedom.org/voice3.html , [01/08/00]

⁵² Nevadvent Organization , www.nevadvent.org/docs/dignitatis-humanae.htm , [01/08/00]

ได้ยึดถือประเทศของเราเป็นแบบอย่างของเสรีภาพทางความเชื่อและความสามัคคีระหว่างกลุ่มความเชื่อที่แตกต่าง

ด้วยเหตุที่ประเทศสหรัฐเป็นผู้นำด้านเสรีภาพทางศาสนาของโลกมากกว่า 50 ปี ภายใต้การนำของ Eleanor Roosevelt คณะผู้แทนของสหรัฐได้เสนอต่อสหประชาชาติว่า สิทธิในเสรีภาพทางความคิด มโนธรรม และศาสนาควรได้รับการบรรจุในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในปัจจุบันสิทธินี้ยังไม่ได้รับความเคารพในบางพื้นที่ของโลก บางกลุ่มศาสนายังถูกกดขี่ด้วยการลงโทษและการแบ่งแยกด้วยเหตุผลทางศาสนาของพวกเขา การก่อตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาที่ประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มศาสนาอเมริกันกลุ่มใหญ่ที่สุด ร่วมกับผู้นำทางวิชาการ และสมาชิกจากกลุ่มศาสนาที่ถูกกดขี่จากต่างประเทศร่วมกันกำหนดข้อตกลงแก่สหรัฐในอันที่ที่จะผลักดันเสรีภาพทางศาสนา ช่วยเหลือผู้ถูกกดขี่ สนับสนุนความใจกว้าง และสร้างความปรองดองระหว่างชุมชนทางความเชื่อต่าง ๆ...⁵³

เนื่องจากแนวคิดเรื่องเสรีภาพทางศาสนายังคงมีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ โดยเฉพาะในประเทศลาวซึ่งยังมิได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนในเรื่องนี้ นอกจากบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญ ซึ่งยังไม่มีข้อความชัดเจนและยังไม่เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศในทางปฏิบัติ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้หยิบยกเอาหลักเกณฑ์เรื่องเสรีภาพทางศาสนาและความเชื่ออันเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศ ได้แก่ “ปฏิญญาว่าด้วยการกำจัดการไม่ผ่อนปรนและการเลือกปฏิบัติทุกรูปแบบบนพื้นฐานทางศาสนาหรือความเชื่อ” (The Declaration on the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief : 1981) ซึ่งร่างโดยคณะกรรมการย่อยว่าด้วยการป้องกันการแบ่งแยกและปกป้องชนกลุ่มน้อย ซึ่งได้เริ่มลงมือศึกษารายละเอียดตั้งแต่ปี ค.ศ. 1959 จนกระทั่งจัดทำโครงร่างแล้วเสร็จในปี ค.ศ. 1981 และได้รับอนุมัติโดยสมัชชาสหประชาชาติและประกาศใช้เมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน ค.ศ. 1981 เป็นต้นมา⁵⁴ โดยเนื้อหาในปฏิญญากล่าวถึงการไม่แบ่งแยกและความเสมอภาคทางศาสนาและความเชื่อ ซึ่งอ้างตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และถือว่าเสรีภาพทางศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จของสันติภาพของโลก นอกจากนี้ในปฏิญญายังให้นิยามของคำว่า “การไม่ผ่อนปรน” (Intolerance) และ “การแบ่งแยก” (Discrimination) บนพื้นฐานทางศาสนาหรือความเชื่อว่าหมายถึงการแบ่งแยก ,

⁵³ Religious Freedom Organization , www.religious-freedom.org/voice3.html [17/07/00]

⁵⁴ Brownlie Ian (Editor) , Basic Documents on Human Rights (Oxford : Clarendon Press , 1992) Page 109.

การกีดกัน , การกดขี่ หรือการลำเอียงด้วยเหตุผลด้านศาสนาหรือความเชื่อ⁵⁵ และในมาตรา 6 แห่งปฏิญญานี้ได้ให้ความหมายและหลักเกณฑ์พื้นฐานของเสรีภาพทางศาสนาและความเชื่อไว้อย่างชัดเจนว่า

“... ตามมาตรา 1 ในปฏิญญานี้ และภายใต้บทบัญญัติในมาตรา 1 ย่อหน้าที่ 3 , สิทธิเสรีภาพในการคิด มโนธรรม ศาสนาและความเชื่อจะหมายความรวมถึงเสรีภาพดังต่อไปนี้

- ก) เสรีภาพในการนมัสการหรือชุมนุมซึ่งเกี่ยวข้องกับศาสนาหรือความเชื่อ และการก่อตั้งหรือทำนุบำรุงอาคารสถานที่สำหรับเป้าหมายเหล่านี้
- ข) เสรีภาพในการจัดตั้งหรือทำนุบำรุงสถาบันทางการกุศลหรือการบรรเทาทุกข์
- ค) เสรีภาพในการผลิต ครอบครอง และใช้อุปกรณ์และวัสดุที่จำเป็นซึ่งเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมหรือธรรมเนียมของศาสนาหรือความเชื่อ
- ง) เสรีภาพในการเขียน แจกจ่าย และเผยแพร่สิ่งพิมพ์ต่างๆที่เกี่ยวข้องกับศาสนา
- จ) เสรีภาพในการสอนศาสนาหรือความเชื่อในสถานที่ที่เหมาะสมกับเป้าหมายเหล่านี้
- ฉ) เสรีภาพในการขอและการรับบริจาคเงิน หรือสิ่งของอื่นๆซึ่งบุคคลหรือสถาบันให้ด้วยความสมัครใจ
- ช) เสรีภาพในการฝึก แต่งตั้ง เลือกลง หรือสืบทอดตำแหน่งของผู้นำที่เหมาะสมตามข้อกำหนดและมาตรฐานต่างๆของศาสนาหรือความเชื่อนั้นๆ
- ฌ) เสรีภาพในการรักษาวันหยุดและเฉลิมฉลองวันหยุดและพิธีการต่างๆซึ่งสอดคล้องกับคำสอนของศาสนาหรือความเชื่อของบุคคลนั้นๆ
- ฎ) เสรีภาพในการจัดตั้งและทำนุบำรุงการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลหรือชุมชนต่างๆในเรื่องเกี่ยวกับศาสนาหรือความเชื่อในระดับชาติและนานาชาติ⁵⁶

⁵⁵ United Nations , The United Nations and Human Rights (New York : Department of Public Information , 1984) Page 143-144.

⁵⁶ University of Minnesota , Declaration o the Elimination of All Forms of Intolerance and of Discrimination Based on Religion or Belief , www.umn.edu/hunamrts/instreet/d4deidrb.htm , [15/07/99]

2.2 เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการรวบรวมข้อมูลในเบื้องต้นพบว่า ในปัจจุบันยังไม่มียานวิจัยเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนในประเทศลาวโดยนักวิชาการชาวไทยหรือชาวลาวโดยตรง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนยังถือเป็นเรื่องใหม่ และเป็นเรื่องต่อแหลมสำหรับประเทศลาวซึ่งปกครองด้วยระบอบสังคมนิยม โดยเฉพาะในประเด็นเรื่องเสรีภาพทางศาสนาของคริสเตียนนั้นจากการสอบถามผู้ที่ใกล้ชิดกับคริสเตียนในประเทศลาวพบว่า นักวิชาการลาว รวมทั้งคริสเตียนเองยังไม่กล้าแสดงความคิดเห็นหรือนำเสนอในรูปเอกสาร งานวิจัยมากนัก เนื่องจากเกรงว่าจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง และในขณะเดียวกัน ก็มีนักวิชาการหลายคนต้องถูกจับกุมคุมขังเนื่องจากการกระทำความผิดมาแล้วด้วย ดังนั้นผลงานต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพทางศาสนาในประเทศลาวจึงมักถูกนำเสนอโดยนักวิชาการ หรือเจ้าหน้าที่จากองค์การระหว่างประเทศ ชาวต่างชาติเป็นส่วนใหญ่ โดยมักจะนำเสนอในรูปแบบของรายงานสถานการณ์ความเป็นไปในประเด็นต่างๆ ในประเทศลาวต่อหน่วยงานต้นสังกัด ซึ่งรายงานต่างๆ เหล่านี้ในปัจจุบันพบว่ายังมีจำนวนน้อยอยู่มากและส่วนใหญ่ยังไม่เผยแพร่ต่อสาธารณชน มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถสืบค้นได้จากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

ผู้วิจัยพบว่ามียานวิจัยโดยนักวิชาการไทยซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับงานวิจัยที่ต้องการศึกษาในครั้งนี้ คือ การศึกษาผลกระทบจากเงื่อนไขทางการเมืองต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย โดย สุรินทร์ พิศสุวรรณ⁵⁷ ที่มุ่งศึกษาสภาวะการณ์ทางการเมืองที่นำไปสู่ความขัดแย้งรุนแรงในหมู่ประชากรชาวมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทย และวิเคราะห์ลักษณะการต่อสู้ดิ้นรนของชาวมุสลิมเพื่อความอยู่รอดทางวัฒนธรรม (Cultural Survival) ท่ามกลางความพยายามของรัฐในการผสมผสานประชากรเผ่าพันธุ์ต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อความเป็นเอกภาพและความมั่นคงของรัฐ

ผลการวิจัยพบว่า นโยบายผสมผสานของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบาย "บีบบังคับเพื่อผสมกลมกลืนทางเชื้อชาติ" ของจอมพล ป. พิบูลสงคราม รวมทั้งนโยบายผสมผสานใหม่ของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งดำเนินไปอย่างริบเร่ง ได้ก่อให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นการบีบบังคับ

⁵⁷ สุรินทร์ พิศสุวรรณ, เงื่อนไขทางการเมืองที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในจังหวัดชายแดนใต้, ใน, สุรินทร์ พิศสุวรรณ และ ชัยวัฒน์ ตกอานันท์, "สี่จังหวัดภาคใต้กับปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน" (กรุงเทพฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2527)

และคุกคามทางวัฒนธรรมแก่ชาวมุสลิม และได้นำไปสู่การเกิดกระแสต่อต้านของชาวมุสลิมในหลายรูปแบบ

ผู้วิจัยได้สรุปเรื่องสิทธิมนุษยชนท่ามกลางความขัดแย้งว่า "ความขัดแย้งในภาคใต้นั้น มีรากเหง้าลึกซึ้งเกี่ยวกับลัทธิความเชื่อ และรูปแบบของความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับฝ่ายศาสนา อันนำไปสู่ความไม่ยอมรับในอำนาจ สถานภาพ สิทธิ และเสรีภาพของกันและกัน" นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เสนอแนะทางออกของปัญหาไว้ในตอนท้ายว่า "น่าจะมีการพยายามร่วมกันในการ จัดตั้งกลุ่มนักกฎหมาย นักวิชาการ และผู้นำชุมชนคอยประสานงานด้านนี้โดยเฉพาะ"

จักรกฤษณ์ กาญจนสุนัย⁵⁸ ได้ทำการศึกษาเรื่องการจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลโดยกฎหมาย พบว่า การจำกัดเสรีภาพของประชาชนโดยกฎหมายในแต่ละประเทศ มีความแตกต่างกันไป เช่น ประเทศเสรีประชาธิปไตยมักจะนำเอารูปแบบการคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นแบบอเมริกาซึ่งให้เสรีภาพแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นไว้สูงมากมาใช้ แต่ในประเทศคอมมิวนิสต์ กฎหมายจะมีลักษณะจำกัดหรือตัดทอนเสรีภาพมากกว่า เนื่องจากการนำเอาเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ไปผูกไว้กับสมภาคทางเศรษฐกิจอันเป็นลักษณะเด่นของค่ายคอมมิวนิสต์ โดยผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะว่าการตรากฎหมายที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการจำกัดเสรีภาพของประชาชนนั้น ควรให้มีการใช้ถ้อยคำที่รัดกุม ชัดเจน แน่นนอน และไม่เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้กฎหมายอย่างผิดธรรมเนียมองครองธรรม หรือตีความโดยไม่เป็นธรรม

ในส่วนของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับเสรีภาพทางศาสนาของคริสเตียนในประเทศลาว โดยตรงนั้นเท่าที่ค้นพบในเบื้องต้น ได้แก่

รายงานประจำปีของคณะกรรมการที่ปรึกษาว่าด้วยเสรีภาพทางศาสนาสากลแห่งสหรัฐอเมริกา⁵⁹ รายงานถึงเสรีภาพทางศาสนาในประเทศลาวว่า "แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะรับรองเสรีภาพทางศาสนาของประชาชน แต่ในทางปฏิบัติรัฐบาลยังคงควบคุมอย่างเข้มงวด" และกล่าวถึงความพยายามของรัฐบาลในการใช้พุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการสร้างสังคมนิยม โดยให้พุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและจำกัดการเจริญเติบโตของศาสนาอื่นๆ

⁵⁸ จักรกฤษณ์ กาญจนสุนัย, การจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นของบุคคลโดยกฎหมาย (กรุงเทพฯ : ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2524)

⁵⁹ U.S. Department of State , Laos Human Rights Report 1999
www.state.gov/www/global/human_rights/irf/irf_rpl/1999/irf-laos99.html [16/07/00]

ในรายงานยังได้บรรยายถึงความเป็นไปด้านเสรีภาพทางศาสนาของทุกศาสนาในประเทศลาว ได้แก่ พุทธ ผี คริสต์ อิสลาม บาไฮ เต๋าและขงจื้อ โดยในส่วนของคริสตศาสนา มีรายงานถึงการเดินทางเยือนประเทศลาวของสันตะปาปา Papal Nuncio ในปี 1999 และความแตกแยกของคริสเตียนออกเป็นหลายกลุ่ม โดยรัฐบาลลาวพยายามรวบรวมให้อยู่ภายใต้ความควบคุมของคริสตจักรเดี่ยว คือ Evangelical Church นอกจากนี้การจำกัดเสรีภาพทางศาสนาในประเทศลาวยังแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในเมืองใหญ่ๆ การปฏิบัติศาสนกิจของคริสเตียนต้องอยู่ภายใต้ความควบคุมของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างใกล้ชิด และยังกล่าวถึงการจับกุมคริสเตียนหลายต่อหลายครั้งและสภาพการคุมขังนักโทษทางศาสนา

โดยในตอนสุดท้ายได้กล่าวถึงนโยบายของสหรัฐอเมริกาต่อประเด็นนี้ โดยสหรัฐได้มีความพยายามติดต่อกับรัฐบาลลาวหลายต่อหลายครั้งเพื่อเรียกร้องให้ปล่อยตัวนักโทษทางศาสนามารวมทั้งการเดินทางเยือนประเทศลาวของทูตเพื่อเสรีภาพทางศาสนาของสหรัฐเพื่อปรึกษาหารือกับเจ้าหน้าที่กรมการศาสนาลาว โดยได้กล่าวย้ำให้รัฐบาลลาวให้ความสำคัญต่อสิทธิมนุษยชนตามหลักการพื้นฐานที่บัญญัติไว้ใน ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติให้มากยิ่งขึ้น

ในเวปไซด์ www.religiousfreedom.com⁶⁰ ซึ่งรายงานถึงเสรีภาพทางศาสนาของประเทศต่างๆทั่วโลก ก็ได้รายงานถึงเสรีภาพทางศาสนาในประเทศลาวเช่นกัน โดยอ้างอิงถึงรายงานเสรีภาพทางศาสนาของสหรัฐอเมริกาประจำปี 1998 นอกจากนี้ยังกล่าวถึงอิทธิพลของการรวมศูนย์อำนาจในประเทศลาวต่อการจำกัดเสรีภาพทางศาสนา และการจับกุมคริสเตียน 6 คนในปี 1998 และสภาพการคุมขังที่โหดร้าย, การคุมขังคริสเตียน 10 คนในแขวงสุวรรณเขต, ผู้นำโปรเตสแตนต์ที่อึดคืบือ และนักบวชคาทอลิกที่อุคมชัย

ในรายงานขององค์การนิรโทษกรรม ได้กล่าวถึงการจับกุมและสภาพการคุมขังนักโทษทางศาสนาหลายคนตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์ปกครองประเทศในช่วงกลางทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา และในรายงานในปี ค.ศ. 1996⁶¹ กล่าวถึงนักโทษทางศาสนา 3 คนซึ่งอดีตเคยเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยกล่าวถึงรายละเอียดตั้งแต่ประวัติความเป็นมาของบุคคลทั้งสาม สาเหตุที่ถูกจับกุม และสภาพการคุมขังที่ไม่ได้มาตรฐาน โดยองค์การนิรโทษกรรมสากลได้เรียกร้องให้ปล่อยตัวนักโทษ

⁶⁰ International Coalition for Religious Freedom , www.religiousfreedom.com [17/07/00]

⁶¹ Amnesty International Organization ,Annual Report : Laos
www.amnesty.org/alib/aipub/1996/asa/32600296.htm [20/08/00]

ทั้งสามคนโดยด่วน และในระหว่างที่รอการปล่อยตัวนักโทษทั้งสามควรได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามหลักการที่รับรองไว้ในมาตรฐานสากลสำหรับการปฏิบัติต่อผู้ถูกคุมขัง

รายงานประจำปี ค.ศ. 1997⁶² กล่าวถึงนักโทษทั้งสามคนที่ยังคงถูกคุมขังอยู่ด้วยข้อกล่าวหาที่ไม่เป็นธรรม รัฐบาลโดยนายหนุฮัก พุมสะหวัน ควบคุมเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการสมาคมของประชาชนอย่างเข้มงวด ข้อมูลทางด้านสิทธิมนุษยชนถูกตรวจตราอย่างเข้มงวดโดยรัฐบาล

รายงานประจำปี ค.ศ. 1998⁶³ องค์การนิรโทษกรรมสากลเรียกร้องให้รัฐบาลลาวส่งเสริมสิทธิของประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 18 เกี่ยวกับเสรีภาพทางศาสนาและความเชื่อ และรายงานถึงการจับกุมนักโทษทางศาสนาจำนวนมากตั้งแต่ปี 1975 เป็นต้นมา ซึ่งไม่ถูกต้องตามหลักการในรัฐธรรมนูญลาว และ ในมาตรา 66 แห่งกฎหมายอาญาลาว

รายงานประจำปี ค.ศ. 1999⁶⁴ กล่าวถึงนักโทษทางศาสนาจำนวน 45 คน ซึ่ง 13 คนในจำนวนนั้นได้รับการปล่อยตัวด้วยสภาพที่เหน็ดเหนื่อยและอ่อนล้า ในขณะที่นักโทษซึ่งเป็นอดีตนักการเมืองทั้งสามคนยังคงถูกคุมขังอยู่และมีรายงานว่า หนึ่งในจำนวนนั้นได้เสียชีวิตลงโดยไม่ทราบสาเหตุ ในขณะที่องค์การยังคงเรียกร้องให้มีการปล่อยตัวนักโทษต่อไป แต่ผู้มีอำนาจยังคงไม่แสดงความรับผิดชอบใดๆทั้งสิ้น

รายงานประจำปี 2000⁶⁵ กล่าวว่า เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการสมาคมยังคงถูกจำกัดอย่างเข้มงวด ประชาชนมากกว่า 50 คนถูกจับกุมที่เวียงจันทน์ในข้อหาวางแผนต่อต้านรัฐบาล เสรีภาพในการแสดงออกทางศาสนาและความเชื่อถูกควบคุมอย่างเข้มงวด มีนักโทษทางศาสนามากกว่า 30 คน โดย 2 คนซึ่งเป็นนักโทษการเมืองยังคงถูกคุมขังอย่างโหดร้าย

⁶² Amnesty International Organization , Annual Report : Laos ,
www.amnesty.org/ailib/aireport/ar98/asa26.htm [20/08/00]

⁶³ Amnesty International Organization , Annual Report : Laos ,
www.amnesty.org/ailib/aipub/1998/sa/32600998.htm [20/08/00]

⁶⁴ Amnesty International Organization , Annual Report : Laos ,
www.amnesty.org/ailib/aireport/ar99/asa26.htm [20/08/00]

⁶⁵ Amnesty International Organization , Annual Report : Laos ,
www.amnesty.org/web/ar2000web.nsf [20/08/00]

ในวารสารทางอินเทอร์เน็ตชื่อ Christianity Online ได้เสนอบทความเรื่อง “Communist Crackdown Stymies Growing Church” โดยนักเขียนชื่อ ไมเคิล ฟิชเชอร์⁶⁶ กล่าวถึงการจำกัดเสรีภาพทางศาสนาในประเทศลาว และการต่อสู้ของคริสเตียนในการเผยแพร่ศาสนาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา และพบว่ายังมีความกดดันมากเท่าใดคริสต์ศาสนาก็ยิ่งเติบโตมากขึ้นเท่านั้น และกล่าวถึงการจับกุมคริสเตียนโดยอ้างถึงรายงานขององค์การนิรโทษกรรมประจำปี ค.ศ. 1997

นอกจากนี้ยังรายงานถึงความพยายามล้มล้างคริสต์ศาสนาโดยรัฐบาลในแขวงหลวงพระบาง โดยอ้างถึงการที่องค์การ UNESCO ประกาศให้เมืองหลวงพระบางเป็นเมืองมรดกโลก และรัฐบาลประกาศว่า “ศาสนาเยซูไม่ใช่ส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมลาว”

⁶⁶ Christianity Online , Communist Crackdown Stymies Growing Church ,
www.christianityonline.com/cl/9t1030.html [16/07/00]

ภาพที่ 3.1 แผนที่ประเทศ สปป.ลาว

